

ความเป็นมาของภาควิชานิติเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แมน อิงคตานวัฒน์*

"นิติเวชศาสตร์" เป็นสาขาหนึ่งของวิชาแพทยศาสตร์ที่เกี่ยวกับกฎหมาย⁽¹⁾ ซึ่งหมายความถึงการใช้หลักวิชาทางการแพทย์เข้าไปคลี่คลายปัญหาทางกฎหมาย ทั้งในคดีอาญา และคดีแพ่ง ด้วยการ อธิบาย พิสูจน์ และให้ความเห็น โดยการสรุปและแปลผลข้อเท็จจริงตามหลักวิชาแพทย์⁽²⁾

งานทางนิติเวชศาสตร์ในโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ได้เริ่มมีขึ้นตั้งแต่ พุทธศักราช 2508⁽³⁾ โดยจัดตั้งเป็นหน่วยนิติเวชวิทยาในแผนกวิชาพยาธิวิทยา คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ จากการที่ท่านคณบดีคณะแพทยศาสตร์ในสมัยนั้น คือ ศาสตราจารย์นายแพทย์ ม.ล. เกษตร สนิทวงศ์ ได้เล็งเห็นความสำคัญของงานและการพัฒนาหน่วยงานทางนิติเวชวิทยา คณะแพทยศาสตร์ จึงได้ขอโอนนายแพทย์ พันตำรวจเอก ถวัลย์ อาคันะเล่น หัวหน้าหน่วยนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจ มาปฏิบัติงานประจำเพื่อเตรียมการยกฐานะหน่วยงานให้เป็นแผนกวิชาในแผนกวิชาเศรษฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ ฉบับที่ 2 พุทธศักราช

2510 - 2514 และโดยความสนับสนุนอย่างดีเยี่ยมของท่านคณบดี นับตั้งแต่การบรรจุและกำหนดแผนการยกฐานะหน่วยงานไว้ในแผนพัฒนา ตลอดจนการก่อสร้างงบประมาณเพื่อสร้างอาคารที่ทำการของแผนกวิชา ฯ ตึกนิติเวชวิทยา หรือ นิติเวชศาสตร์ในปัจจุบัน จึงได้เริ่มวางศิลาฤกษ์ก่อสร้าง เมื่อวันที่ 16 มีนาคม พุทธศักราช 2509 ในวงเงินงบประมาณ สามล้านสามแสนบาทถ้วน และดำเนินการก่อสร้างแล้วเสร็จในปีงบประมาณ พุทธศักราช 2510

คณะแพทยศาสตร์ ได้ดำเนินการเสนอยกฐานะหน่วยงานเป็นแผนกวิชา ต่อสภาการศึกษาแห่งชาติ^(3,4) เมื่อเดือนกรกฎาคม พุทธศักราช 2510 และได้รับอนุมัติให้จัดตั้งเป็นแผนกวิชาได้ ในการประชุมครั้งที่ 15/2510 วันศุกร์ที่ 25 สิงหาคม พุทธศักราช 2510 แต่เนื่องจากในขณะนั้น คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์กำลังจะโอนไปสังกัดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หากจะเพิ่มแผนกวิชานิติเวชวิทยานี้จะขัดกับ

* หัวหน้าภาควิชานิติเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พระราชบัญญัติการโอนกิจการ ทรัพย์สิน ฯลฯ ซึ่งได้รอเรื่องไว้ หลังจากการโอนเรียบร้อย แล้วจึงได้มีการออกข้อบังคับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพิ่มแผนกนิติเวชวิทยา ในคณะแพทยศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 16 เมษายน พุทธศักราช 2511 โดยมีอาจารย์เอก นายแพทย์ พันตำรวจเอกถวัลย์ อาคันทะ เล่น เป็นหัวหน้าแผนกวิชา ฯ คนแรก

มีข้อที่น่าสังเกตคือ ขณะเล่นขอตั้งแผนกวิชา ฯ ต่อสภาการศึกษาแห่งชาติ เมื่อเดือนกรกฎาคม พุทธศักราช 2510 นั้น หน่วยนิติเวชวิทยา มีอัตรากำลังเพียง 3 อัตราเท่านั้น คือ

1. อาจารย์เอก นายแพทย์ พันตำรวจเอก ถวัลย์ อาคันทะ เล่น
 2. อาจารย์โท นายแพทย์ ช่ววิทย์ รุ่งเรืองรัตน์
 - และ 3. พนักงานผ่าตัด ล.ต.ต.ประเสริฐ เพ็ชร เจริญสุข
- งานหลักที่ดำเนินการอยู่ขณะนั้น ซึ่งได้แก่ งานชันสูตรพลิกศพ

แผนกนิติเวชวิทยา ได้มีการเปลี่ยนชื่อภายหลังเป็น แผนกนิติเวชศาสตร์ โดยดำริของศาสตราจารย์ นายแพทย์ พ.ต.อ.ถวัลย์ อาคันทะ เล่น หัวหน้าภาควิชา ฯ ซึ่งได้พิจารณาแล้วเห็นว่า "นิติเวชวิทยา" มาจากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า "Forensic Medicine, Medical Jurisprudence หรือ Legal Medicine" ควรลงท้ายด้วยคำว่า "ศาสตร์" แทน "วิทยา" ซึ่งตรงกับคำว่า "logy" อันไม่มีในต้นศัพท์ ดังนั้นเพื่อการถูกต้องจึงได้

ดำเนินการขอเปลี่ยนชื่อต่อสภามหาวิทยาลัย⁽⁵⁾ และได้รับอนุมัติพร้อมตราข้อบังคับ ให้เปลี่ยนชื่อ แผนกวิชานิติเวชวิทยา เป็น แผนกวิชานิติเวชศาสตร์ ตั้งแต่วันที่ 28 พฤษภาคม พุทธศักราช 2513 เป็นต้นมา ซึ่งได้มาเปลี่ยนเป็นภาควิชานิติเวชศาสตร์ ในเวลาต่อมา

จากหน่วยงานเล็ก ๆ ซึ่งมีอัตรากำลังเจ้าหน้าที่เพียง 3 คน และปฏิบัติงานด้านการชันสูตรพลิกศพแต่เพียงอย่างเดียว ภาควิชานิติเวชศาสตร์มีอัตรากำลังบุคลากร 38 คน และได้พัฒนาการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับนโยบายของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตลอดมา โดยแบ่งงานออกตามกิจกรรมหลักดังนี้

1. งานผลิตบัณฑิต ภาควิชาได้จัดการเรียนการสอน 6 รายวิชา รวม 10 หน่วยกิต ต่อปี ซึ่งเป็นวิชาทางนิติเวชศาสตร์ กฎหมายวิชาชีพ และพิษวิทยา สำหรับผลิตคณะแพทยศาสตร์ และ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. งานบริการสังคม ซึ่งแบ่งออกเป็นงานบริการทั่วไปและงานบริการวิชาการ งานบริการทั่วไปที่ได้กระทำอยู่ได้แก่ งานชันสูตรพลิกศพ งานตรวจผู้ป่วยคดี งานพิษวิทยา งานนิติเวชโรวิทยา งานพิสูจน์หลักฐานบุคคล และงานเก็บวัตถุพยาน

สำหรับงานบริการวิชาการ มีทั้ง การรับเป็นสถานที่ฝึกอบรมและดูงานของนิสิต นักศึกษา ข้าราชการ และพนักงานเจ้าหน้าที่ สถานต่าง ๆ และร่วมเป็นวิทยากรพิเศษ

บรรยาย ผลิตเอกสารการสอนที่เกี่ยวข้องกับ
วิชานิติเวชศาสตร์

3. งานวิจัย ส่วนใหญ่เป็นการวิจัย
ร่วมทางพิษวิทยากับภาควิชาอื่น ในส่วนที่
เกี่ยวกับเวชศาสตร์ อดุลยากรรม และ การ
อนามัยสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ก็ยังมียางานอื่น ๆ ที่มหาวิทยาลัยกำหนด เช่น งานบำรุงศิลปวัฒนธรรม
งานกิจการนิสิต และงานบริการภายในของ
ภาควิชา ฯ

ตลอดระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมา ภาควิชา
นิติเวชศาสตร์ก็ได้มีการพัฒนาขึ้นมาเป็น
ลำดับ ทั้งในส่วนโครงสร้างและขอบข่ายงาน
ซึ่งก็ได้รับความสนับสนุนอย่างดีทั้งจากคณะ
แพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ
โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย
อย่างไรก็ตาม ปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้การ
พัฒนาดำเนินไปไม่รวดเร็วเท่าที่ควร ที่มอง
เห็นอยู่ในปัจจุบันก็คือ การขาดแคลนผู้มีความรู้
ความชำนาญ เฉพาะสาขาและขาดผู้สนใจที่จะ
มาปฏิบัติงานในด้านนี้อย่างจริงจัง ปัญหานี้ไม่
ได้มีแต่เฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น แม้ใน
ต่างประเทศ อัตราส่วนของผู้มีความรู้ความ
สามารถเฉพาะทางนิติเวชศาสตร์ก็ยังมี
ทั้ง ๆ ที่แพทย์ผู้ปฏิบัติงานก็เล็งเห็นว่า ความรู้
ในทางนิติเวชศาสตร์ เป็นสิ่งสำคัญต่อการ
ปฏิบัติงานนับตั้งแต่จบการศึกษา แล้วก้าวออกมา
จากสถาบันแม่ นับตั้งแต่ข้อกำหนดตามเกณฑ์
มาตรฐานผู้ประกอบวิชาชีพ เวชกรรมที่ระบุให้
แพทย์ต้องปฏิบัติงานชันสูตรพลิกศพได้ อีกทั้ง
การประกอบอาชีพของแพทย์ ที่ยัง เสี่ยง
และทำทนายอำนาจของกฎหมายอยู่ตลอดเวลา

เช่น ความยินยอมของผู้ป่วยในการประกอบ
วิชาชีพบางส่วน เป็นต้น

ถ้าจะวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาดัง
กล่าว อาจพอสรุปได้เป็น 2 ข้อใหญ่ ๆ คือ

1. ระบบงานไม่ก่อให้เกิดแรงจูงใจ
และ
2. การจัดการเรียน การสอนไม่
เหมาะสม

ถ้าจะมองจากระบบงาน โดยยกงาน
ชันสูตรพลิกศพ ขึ้นมาเป็นตัวอย่างในการ
วิเคราะห์จะเห็นได้ว่าระบบการชันสูตรพลิกศพ
ของประเทศไทยในปัจจุบันไม่เอื้ออำนวยให้
แพทย์ผู้ทำการชันสูตรพลิกศพได้มีบทบาทในส่วน
ของคดีมากนักคงจำกัดแต่เพียงชันสูตรพลิกศพ
เพื่อหาสาเหตุแห่งการตายเป็นสำคัญในส่วน
ของการสอบสวนสืบสวนเป็นหน้าที่ของพนักงาน
สอบสวนหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจ⁽⁶⁾ ซึ่งต่างกับ
การชันสูตรพลิกศพในระบบแพทย์สอบสวนที่ใช้
อยู่ในสหรัฐอเมริกา แพทย์สอบสวนจะมีอำนาจ
ตามกฎหมายอย่างกว้างขวาง ในการสืบสวน
หาสาเหตุและพฤติการณ์ตายอย่างแท้จริง ซึ่ง
อาจจะเป็นผลให้มีความต่อเนื่องของการปฏิบัติ
มากขึ้น กล่าวคือได้ปฏิบัติงานครบวงจรใน
การชันสูตรพลิกศพ และอาจจะเป็นแรงจูงใจ
ให้ผู้ที่สนใจสนใจมาปฏิบัติงานมากขึ้น

ในเรื่องของการจัดการเรียนการสอน
ก็ได้มีการอภิปรายกันในหลายระดับ หลาย
ประเทศว่า (7,8,9,10) การจัดการ
เรียนการสอนวิชานิติเวชศาสตร์นั้นควรจะ
อยู่ในระดับใด ก่อนปริญญาหรือหลังปริญญา
ผู้เรียนจึงจะสามารถนำความรู้ไปใช้หรือเล็ง
เห็นประโยชน์ในการศึกษาวิชานี้อย่างแท้จริง

การกำหนดชั่วโมงสอนวิชาคณิตศาสตร์ ก็มีหลายรูปแบบ นับตั้งแต่การจัดแบ่งเวลาและหัวข้อเรื่อง ตั้งแต่ 4 ชั่วโมงจนถึง 31 ชั่วโมงบรรยาย สำหรับในประเทศไทย หากยึดตามเกณฑ์มาตรฐานผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมแล้ว ถือเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดการเรียนการสอนไว้ในระดับก่อนปริญญา ทั้งนี้เพื่อให้ผู้จบการศึกษาสามารถปฏิบัติงานได้ ตามเกณฑ์ที่กำหนด

แม้ขณะนี้ การพัฒนางานคณิตศาสตร์จะดำเนินไปไม่ถึงขั้นที่จะแก้ปัญหาดังกล่าวข้างต้น ภาควิชา ฯ ก็ยังได้พยายามแก้ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรผู้มีความรู้ความชำนาญเฉพาะสาขาวิชานี้โดยเปิดโอกาสให้มีการเข้ารับการศึกษาแพทย์ผู้ชำนาญเฉพาะสาขานี้ตามหลักสูตรซึ่งได้รับอนุมัติจากแพทยสภาแล้ว

และจะเริ่มรับแพทย์ประจำบ้านเข้าฝึกอบรมในปีการศึกษา 2528 นี้เป็นรุ่นแรก นอกจากนี้ภาควิชา ฯ ยังมีโครงการ ที่จะเปิดการศึกษาระดับมหาบัณฑิตสาขาพิษวิทยาไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 6 พุทธศักราช 2530 - 2534 เพื่อผลิตบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญในระดับอื่นที่ไม่ใช่แพทย์ มาช่วยพัฒนางานคณิตศาสตร์ และแก้ปัญหาการขาดแคลนผู้มีความรู้ความสามารถให้มาปฏิบัติงานในบางส่วนได้ การผลิตบุคลากรอาจเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ แต่ภาควิชา ฯ ก็ได้คาดหวังไว้ว่า กลุ่มของบุคลากรเหล่านี้เมื่อรวมกันเข้าอาจเป็นขุมพลัง ที่มีความสามารถจะวิเคราะห์แก้ไขสาเหตุของปัญหาที่ได้นำเสนอไว้ อันจะเป็นการพัฒนางานคณิตศาสตร์ของประเทศไทย ให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไปในอนาคต

อ้างอิง

1. ถวัลย์ อาคันนะเล่น. นิติเวชศาสตร์ พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : เปเปอร์พริ้นท์ , 2523
2. เอกสารประกอบการสอนสาขาวิชา วิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ชุดวิชากฎหมายสาธารณสุขและนิติเวชศาสตร์ หน่วยที่ 9-15 กรุงเทพมหานคร : คีรีเมื่องการพิมพ์ , 2527.
3. เอกสารสรุปรายละเอียด ขอให้สภาการศึกษาแห่งชาติอนุมัติการจัดตั้งแผนกวิชาในมหาวิทยาลัย ระเบียบวาระการประชุมคณะกรรมการระดับอุดมศึกษา สภาการศึกษา แห่งชาติ ครั้งที่ 9/2510 วันจันทร์ที่ 21 สิงหาคม 2510
4. ข้อบังคับ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ว่าด้วยการเปลี่ยนชื่อแผนกวิชาในคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2511
5. ข้อบังคับ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ว่าด้วยการเปลี่ยนชื่อแผนกวิชาในคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2513
6. วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. คู่มือการขึ้นสู่ตร - พลิกคัพ โครงการตำราศิริราช.

- กรุงเทพ: โรงพิมพ์พิมพ์เลขที่, 2524. 177-180
7. Grumet BR. Legal medicine in medical schools : a survey of the state of the art. J Med Educ 1979 Oct; 54(10) : 754-758
8. Knight B. Forensic medicine in Britain. Am J Forensic Med Pathol 1980 Jun; 1(2):
9. Knight B. Undergraduate teaching in legal medicine. Med Sci Law 1980 Jul; 20(3) : 148-150
10. Annas GJ. The way we teach law and medicine. Med Teach 1980 ; 2(6) : 273-278

จุฬาลงกรณ์เวชสารได้รับต้นฉบับเมื่อวันที่ 1 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2527